

Dette foreløbig helt hypotetiske forslag leder frem til Else Roesdahls tolkning af ringvoldsanlægget i »Vikingerne Aggersborg« som én af Harald Blåtands kombinerede tvangsborge og befæstede administrative centre med plads til nogen håndværksmæssig produktion. Siden en stolpe fra Trelleborg blev dendrokronologisk dateret til 980-81, har disse tanker vundet almindelig udbredelse i stedet for teorien om, at de fire kendte ringborge var lejre for de tropper, Svend Tveskæg hærgede og vandt England med. Nu nævner Else Roesdahl imidlertid, at i hvert fald Aggersborg måske alligevel også fungerede som lejr, nemlig for styrker som kong Harald ville generobre Norge med. Lejrborgsidéen er af mange grunde svært at slippe, og tvangsborgstanken tilsvarende vanskelig at acceptere, ikke mindst fordi alene størrelsen gør de fire anlæg ganske uegnede til det brug. Trelleborg-problemet er ikke løst endnu og bliver det næppe nogensinde på grundlag af arkæologisk materiale alene, men det fylder meget i den almindelige vikingetidsdiskussion. Menneskers dagligdag og vilkår er imidlertid ikke mindre interessante emner, og dem får vi fyldig og god oplysning om af Else Roesdahl, ligesom hun gør rede for problemerne omkring vikingetidslandsbyens nedlæggelse, før borgen bygges, og forklarer hele udgravningshistorien.

Når det gælder »Kongsgårde og borge i middelalderen«, er Else Roesdahl vanskeligt stillet. Der er intet arkæologisk materiale og kun få mere eller navnlig mindre sikre skriftlige kildeudsagn at bygge på. Kapitlet er også blevet kort, men alligevel fornuftigt bortset fra, at det ikke er rigtigt, at det kongelige borgbyggeri fik et stort omfang under Valdemar Atterdag. Baggrunden for »Kirken« af Henrik Græbe er en ret ny udgravning, der ikke afslørede nogen forbindelse hverken til vikingetidsanlægget eller middelalderborgen. Derimod kom meget andet interessant for dagen, og man overvældes som altid af, hvad der dog gemmer sig i og under vore middelalderlige sognekirker.

Bogen om Aggersborg vil hævde sig nydeligt mellem den lokalt bestemte historiske litteratur, der ser dagens lys for tiden. Det er bl.a. en styrke, at kapitlerne gennemgående har et generelt udblik, men desuden er bogen smukt arbejde.

*Rikke Agnete Olsen*

## OLDTID OG MIDDELALDER

JOHAN HENRIK SCHREINER: Antikkens historie. Oslo, eget forlag (Historisk Institutt), 1985. 236 s. 60 nkr.

En indbydende, pris- og sidemæssigt overkommelig bog med vægt på lange linier i antikkens historie, skrevet af Johan Henrik Schreiner, lyder som et godt tilbud. Bogen er i første række beregnet på norske grundfagsstuderende. Det har været bestemmende for sidetal og for sidernes fordeling med samme antal til græsk og romersk historie, ligesom der på forhånd har ligget et krav om, at et særligt afsnit skulle handle om kvinder. Men ellers har forfatteren haft frie hænder, og han har valgt at fokusere på polis – i forfatterens terminologi ikke at forveksle med det videre begreb bystat – som det, der karakteriserer græsk-romersk civilisation og gør den til en egen historisk epoke (s. 8).

Valget er velbegrunderet og i god overensstemmelse med skolen omkring M. I. Finley, som forfatteren i efterordet erklærer sig i gæld til. Som yderligere begrænsning har han valgt at lægge hovedvægt på græsk historie ca. 500-370 og romersk historie 150 f.Kr.-70 e.Kr. De hårde snit er gennemført konsekvent, og helheden vinder ved det. Forfatteren har skrevet disputats om kildeproblematikken i Aristoteles, Athenernes Statsforfatning, og siden forsket mest i græsk historieskrivning. De spørgsmål, han stiller til det romerske stof, bærer præg af dette udgangspunkt og virker meget frugtbare, i hvert fald for anmelderen, der ligeledes har beskæftiget sig mest med græsk historie. Formidlingsaspektet er prioriteret højt. Sproget er veloplagt norsk, med omhu blottet for indforståethed. Der er mange små og effektive illustrationer, men ellers er bogen med forsæt noteløs og ikke meget diskuterende. Den, som vil fortsætte studiet af antikken, må søge andre værker for at finde sine knager. Hvad læseren får er en stærk ramme for forståelsen af antikkens historie og stor appetit på at gå videre. Bogen er et godt tilbud.

*Signe Isager*

RANDI OG GUNNAR HÅLAND: I begyndelsen. RUDI THOMSEN: Høykulturer tar form. PATRICK BRUUN: Asia møter Europa 200 f.Kr. – 500 e.Kr. Aschehougs verdenshistorie 1-3. Redigeret af KNUT HELLE, JARLE SIMENSEN, SVEN TÄGIL, KÅRE TØNNESSON. Oslo, H. Aschehoug og Co. (W. Nygaard), 1982-83. 264 + 264 + 264 s. Ill.

Det er en fornøjelse at tage dette værk i hånden; glittet papir, behagelig typografi og fint lay-out. Illustrationerne er et kapitel for sig (billedredaktion: Gil Dahlström); de rummer både kort, tegninger, plancher og fotos, og disse fotos viser ikke blot genstande, helleristninger og hulemalerier, men også paralleller fra vore dage, og landskabsbilleder, hele tiden i nøje sammenhæng med hovedteksten.

De to forfattere af bind 1 er henholdsvis arkæolog og social-antropolog, og det social-antropologiske syn præger det ganske bind med sine grundlæggende spørgsmål om, hvad man fik at leve af, hvordan man skaffede sig det, hvordan arbejdet var fordelt på kønnene osv. Kapiteloverskrifter og mellemtitler som »Stein og ild« – »Ild og madlavning« – »Språk, religion og kunst« – »Familien bliver til« – »Jordbrukets gjennombrud« og »Språket, en nøkkel til civilisation« giver både problemstillingen og nogle af svarene på en meget fascinerende måde. Overalt i teksten eller i »ruder« redegøres for andre, tidligere og nulevende forskeres synspunkter, uden at de to forfattere på noget punkt lader læseren i tvivl om deres egen mening.

Disse meget store linier fylder de første 113 s., derefter tages kulturområde for kulturområde. Også her går forfatterne til det grundlæggende: Klimatiske forhold og evt. ændringer i dem, næringsgrundlaget og presset fra en stigende befolkning og dertil svarende svindende mængde »vilde« føderessourcer, som atter fører til husdyrhold og agerbrug. Herved skabes et behov for redskaber, dvs. handel og håndværk, der atter fører mere eller mindre tydelige statsdannelser med sig.

Kapitlerne om Mesopotamien, Ægypten og Europa er meget klare og helstøbte, med en uhyre detailviden og mange for anmelderen nye ting. De sidste afsnit